

Heidi Jacobsen
Oslo

Fosterbarns fungering på ulike utviklingsområder og foreldrestress ved 8-års alder

Det er i et tidligere nummer av Mellanrummet rapportert funn fra avhandlingen: *Foster care – an opportunity for young foster children: a longitudinal and prospective study of foster children's attachment and development* (Nummer 31 – 2014). Denne artikkelen tar for seg data fra en oppfølgingsstudie da barna hadde fylt 8 år med følgende tema: fosterbarnas kognitive utvikling, eksekutiv- og sosio-emosjonelle fungering, skoleprestasjoner, skolefungering og fosterforeldrenes stress i foreldrerollen.

Som ved 2- og 3- års alder ble deltakerne i fostergruppen sammenlignet med deltakere i en sammenligningsgruppe som ikke hadde hatt kontakt med barneverntjenesten. Funn fra denne oppfølgingsstudien har tidligere blitt publisert i internasjonale tidsskrifter og fagfelleverdert (Bergsund, Wentzel Larsen, & Jacobsen, 2019; Jacobsen, Bergsund, Wentzel-Larsen, Smith, & Moe, 2020; Jacobsen, Wentzel-Larsen, & Bergsund, 2020; Jacobsen, Wentzel-Larsen, & Drozd, 2022).

Bakgrunn

Når barn av ulike årsaker ikke kan bo hos sine opprinnelige foreldre er en mulighet å flytte inn i et fosterhjem. En av målsetningen med fosterhjem er at barn skal få trygge, stabile og gode hjem (Barne-, 2021). I slutten av 2021 bodde 3763 barn i fosterhjem og av disse bodde 1050 i familie eller nære nettverk (Statistisk sentralbyrå, 2022). Fordi fosterbarn er sårbare på grunn av sine opp-

veksterfaringer med mulig vanskjøtsel og skifte av omsorgspersoner, er det viktig å ha kunnskap om barnas utvikling over tid. Studier har vist at fosterbarn blant annet kan ha utfordringer når det gjelder kognitiv utvikling (Viezel, Freer, Lowell, & Castillo, 2015), eksekutiv fungering (EF) (Carrera, Jiménez-Morago, Román, & León, 2019), og sosio-emosjonell fungering (Goemans, van Geel, van Beem, & Vedder, 2016). Videre har det vist seg at fosterforeldre har rapportert større grad av foreldrestress spesielt i forhold til fosterbarnet (Havik, Jacobsen, & Lehmann, 2016).

Kognitiv utvikling handler om ulike områder som arbeidsminne, perseptuell resonnering, verbal forståelse og prosesseringshastighet. Disse områdene regnes igjen om til en fullskala IQ. Studien av Viezel, et al. (2015) viste at fosterbarn i alderen 6 – 17 år strevde på noen av områdene og at de hadde en lavere fullskala IQ enn barn i en sammenligningsgruppe. EF kan defineres som funksjoner som bidrar til hensiktsmessig og målrettet problemløsningsatferd og inkluderer kontroll av impulser, emosjonsregulering, planlegging og organisering av hendelser og å huske informasjon (Gioia, Isquith, Guy, & Kenworthy, 2000). EF er dermed viktig for om barn er klare for å begynne på skolen, læring og hvordan de kan tilpasse seg skolesituasjonen (Bierman, Nix, Greenberg, Blair, & Domitrovich, 2008; Liew, 2012). Sosio-emosjonell fungering handler blandt annet både om eksternaliserende og internaliserende atferd og fosterbarn har vist seg å streve med begge deler (Goemans, et al., 2016), i tillegg til at de kan ha hatt psykiske vansker både i barne- og ungdomsalder (Lehmann, Havik, Havik, & Heiervang, 2013; Lehmann & Kayed, 2018). Det betyr at noen fosterbarn både kan trekke seg inn i seg selv og ikke være så aktive i forhold til å etablere vennerelasjoner, mens andre kan vise en mer utagerende og utfordrende atferd. Det siste området i denne artikkelen handler om foreldrestress. Ulike krav til det å være fosterforeldre kan ofte gjenspeile seg i opplevelse av økt foreldrestress. Eksempler kan være at et fosterbarn representerer å ha omsorg for et barn midlertidig, de kan ha emosjonelle vansker og utfordringer i forhold til atferd som beskrevet over og man må forholde seg til barnets opprinnelsesfamilie (Brown & Calder, 1999; Buehler, Rhodes,

Orme, & Cuddeback, 2006). Forskning viser noe motstridende resultater, noen rapporterer høyere stress alt i alt, andre mer stress i forhold til barnet enn foreldrerollen (Havik, et al., 2016; Lohaus, et al., 2017; Lohaus, et al., 2018).

Vår studie

En overordnet problemstilling for denne sammenfatningen er å presentere og diskutere funn de ulike utviklingsområdene og hvordan disse kan forklares ut fra et klinisk perspektiv.

I vår studie deltok 48 fosterbarn og 37 barn i en sammenligningsgruppe og deres omsorgspersoner når barna var 8 år gamle. I fostergruppen var 17 av barna jenter og i sammenligningsgruppen var antallet 20. Noen fosterbarn hadde når de var 8 år gamle blitt fulgt opp av andre instanser og allerede gjennomgått omfattende testing og utredning og noen fosterforeldre ønsket derfor ikke å utsette barna for ytterligere stress i forbindelse med testing. Det betyr at kun 39 fosterbarn ble undersøkt med evnetesten som er med i denne artikkelen, i tillegg til at 36 barn i sammenligningsgruppen var med. Alle omsorgspersoner ble invitert til å svare på spørreskjemaer i tillegg til barnets hovedlærer. De aller fleste fosterforeldrene svarte på spørreskjemaer. Fosterbarna som var med når de var 8 år gamle flyttet fra sine opprinnelige foreldre når de var ca. 5 måneder og inn i det første fosterhjemmet når de var ca. 8 måneder gamle. Kun to fosterbarn hadde skiftet fosterhjem etter 2-års-alder, men mange hadde bodd i et beredskapshjem før de flyttet inn i fosterhjemmet de bodde i når de ble med i undersøkelsen. Hovedårsaken til at barna flyttet i fosterhjem var manglende omsorgsevne hos sine opprinnelige foreldre.

Barnas kognitive fungering ble undersøkt med evnetesten Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC) (Wechsler, 2009), emosjonelle fungering med spørreskjemaet Child Behavior Checklist (CBCL) (Achenbach & Rescorla, 2001), eksekutiv fungering med spørreskjemaet Behavior Rating Inventory of Executive Function (BRIEF) (Gioia, et al., 2000) og stress hos omsorgspersonene med spørreskjemaet Parenting Stress Index (PSI) (Abidin, 1995). CBCL gir skårer for internaliserende og

eksternaliserende atferd i tillegg til skolefungering og skoleprestasjon. WISC består av følgende index skårer; verbal forståelse, perseptuell resonnering, arbeidsminne og prosesseringshastighet. Disse gir grunnlag for å regne ut en fullskala IQ. BRIEF består av to index skårer; Adferdsregulering og Metakognisjon. Adferdsregulering inneholder flere underskalaer som for eksempel emosjonell kontroll og impulshemming og metakognisjon inneholder blant annet arbeidsminne og planlegging og organisering av oppgaver. Til slutt bidrar PSI med to samleskårer; foreldreområdet og barneområdet. Foreldreområdet består blant annet av oppfattelse av egen kompetanse, isolasjon, tilknytning og helse. Barneområdet består av omsorgspersonens oppfattelse av barnet som distraherbart, hyperaktivt, krevende og barnets humør.

Resultater

Kognitiv utvikling, eksekutiv fungering og sosio-emosjonell fungering

Ser vi på kognitiv utvikling viste resultatene at fosterbarna når de var 8 år gamle presterte under gjennomsnittet, men stort sett innenfor det vi forventer på dette alderstrinnet, på alle index skårene så vel som på fullskala IQ. Prestasjonene på evnetesten lå dessuten signifikant lavere enn barna i sammenligningsgruppen. Når vi undersøkte utvikling over tid fant vi at utviklingstesten som ble tatt når fosterbarna var 2 og 3 år gamle, predikerte utfallet ved 8 år. Språkforståelse ved 3 års alder som en av de viktigste faktorene for hvordan barna presterte på testen når de var 8 år gamle. Selv om fosterbarnas resultater lå undergjennomsnittet ved 8-års alder, så fant vi at de bedret sin kognitive fungering noe over tid frem til 8 års alder. Innenfor området sosio-emosjonell fungering rapporterte både fostermødre og fosterfedre at barna lå innenfor det som var forventet når det gjaldt internaliserende og eksternaliserende atferd, men at de hadde større utfordringer enn barna i sammenligningsgruppen. Et sentralt resultat var at eksternaliserende atferd når barna var både 2 og 3 år gamle predikerte eksternaliserende atferd når barna var 8 år gamle. Det vil si at barn som hadde store utfordringer i

tidlig barnealder også hadde det når de nådde skolealder. Når det gjelder eksekutiv fungering så føyer resultatene seg her inn i et lignende mønster. Selv om fosterbarna som gruppe lå innenfor det som forventes for alderen når det gjelder eksekutiv fungering, strevde de mer enn barna i sammenligningsgruppen, noe som også gjaldt skoleprestasjoner og tilpasning til skolehverdagen rapportert både fra lærere og omsorgspersoner. Vi fant også en moderat til stor sammenheng mellom eksekutiv fungering og skoleprestasjoner og tilpasning.

Foreldrestress

Ser vi på foreldrestress viste resultatene at fosterforeldrene alt i alt var mer stresset i foreldrerollen enn foreldrene i sammenligningsgruppen. Stress hos fosterforeldrene var spesielt knyttet til områder som handlet om barnet og ikke om foreldrerollen i seg selv. Resultatene viste også at stressnivået økte over tid fra barna var 2 til de var 8 år gamle. Videre fant vi at kun stress som ble rapportert i forhold til barnet, hadde betydning for barnas eksternaliserende og internaliserende atferd når barna var 8 år gamle.

Diskusjon

Resultatene fra de ulike utviklingsområdene hos fosterbarna handler alle om ulike temaer innfor fosterbarnas kognitive fungering, adferdsregulering og fosterforeldrenes opplevelse av foreldrestress. Disse utviklingsområdene bidrar til et helhetlig bilde av at fosterbarn generelt har større utfordringer enn barn som ikke har opplevd skifte av omsorgspersoner. Det er viktig å poengtere at det er stor spredning innenfor gruppen av fosterbarn og mange klarer seg godt innenfor de ulike utviklingsområdene.

Resultatene fra evnetesten samsvarer med tidligere studier av fosterbarn (Goemans, van Geel, & Vedder, 2015; Viezel, et al., 2015), imidlertid skåret fosterbarna i vår studie vesentlig lavere på arbeidsminne og perseptuell resonnering (bildeoppgaver) enn barna i sammenligningsgruppen, noe som ikke var tilfelle i studien til Viezel og medarbeidere.

Selv om perseptuell resonnering var det området hvor fosterbarna hadde best resultater, var skårene til barna i sammenligningsgruppen vesentlig bedre. En interessant forklaring kan være at barn i dag i langt større grad enn når denne testen ble revidert er opptatt av video-spill som kan bidra til å fremme ulike kognitive funksjoner (Bediou, et al., 2018) som løsning av bildeoppgaver. Det er viktig å nevne at over halvparten av fosterbarna hadde blitt utredet av PPT og over en tredjedel hadde mottatt hjelp i skolen fra skolestart.

Fosterbarns utfordringer med EF er også vel dokumentert i tidligere studier. Som tidligere nevnt har fosterbarn som regel opplevd en eller annen form for vanskjøtsel før de fikk nye omsorgspersoner (Pears & Fisher, 2005). Selv om barn som hadde vært utsatt for neglekt fungerte dårligere på flere utviklingsområder fant ikke forskerne her en generell sammenheng mellom årsaken til at barna flyttet i fosterhjem og deres utvikling. Selv om vi i vår studie ikke målte EF i tidlig barnealder har studier fra Romania vist at selv om barna flyttet i fosterhjem relativt tidlig så det allikevel ut til at vanskjøtsel og deprivasjon hadde påvirkning på EF over lang tid (Wade, Fox, Zeanah, & Nelson, 2019). Som nevnt over strevde fosterbarna i vår studie med kognitiv utvikling ved 2 og 3 års alder og i tillegg fant vi at de hadde større utfordringer med dysregulering på samme tidspunkt enn barna i sammenligningsgruppen (Jacobsen, Moe, Ivarsson, Wentzel-Larsen, & Smith, 2013). Det er vanskelig å si om disse faktorene kan forklare fosterbarnas utfordringer med EF når de var 8 år gamle, men det er en sannsynlig hypotese at disse områdene henger sammen. Dersom man har opplevd omsorgssvikt tidlig i livet vil det sannsynligvis påvirke kapasiteten til konsentrasjon senere. I vår studie var det samsvar med rapporter fra både fostermodre, fosterfedre og lærer, noe som igjen styrker resultatene fra studien. Til tross for strev er det viktig å poengtere at dersom fosterforeldrene får hjelp til å følge barnets initiativ og gi kjærlig omsorg når det er lei seg, kan det hjelpe fosterbarnet til en bedre emosjonsregulering og dermed i større grad kunne hemme impulser og planlegge og organisere oppgaver på en bedre måte (Lind, Raby, Caron, Roben, & Dozier, 2017).

Det siste utviklingsområdet i denne artikkelen

handler om barnas emosjonelle fungering som ofte kommer til uttrykk i eksternaliserende og internaliserende atferd. Resultatene støtter også på dette området funn fra andre studier som viser at fosterbarn strever mer enn andre barn med emosjonsregulering (Goemans, Geel, & Vedder, 2018; Havnen, Breivik, & Jakobsen, 2014; Oswald, Heil, & Goldbeck, 2010). I vår studie bodde nesten alle fosterbarna i fosterhjem utenfor egen familie og tidligere forskning har vist at barn som plasseres utenfor egen familie har større utfordringer på dette området enn barn som bor i fosterhjem innenfor egen familie (Vanschoonlandt, Vanderfaellie, Van Hoken, De Maeyer, & Andries, 2012). Studier om fosterbarns sosio-emosjonelle fungering har dessuten vist at dersom fosterbarnet her eksternaliserende problemer er det større sjanse for brudd og at fosterbarnet må flytte til et annet fosterhjem (Konijn, et al., 2019), noe som det er viktig å ta på alvor og forebygge. Det er allikevel viktig å poengtere at fosterbarnas skårer på gruppenivå var innenfor aldersrelevante normer, men at flere fosterbarn ble rapportert å ha skårer på grensen til eller i det kliniske området når det gjelder adferdsproblemer som gir grunn til større bekymring.

Hva kan så forklare hvorfor foreldrestress i denne studien i stor grad var knyttet til fosterbarnet og ikke opplevelse av foreldrekompetanse? Annen forskning har rapportert økt foreldrestress hos fosterforeldre når det gjelder den totale mengden stress, det vil si både foreldreområdet og barneområdet (Lohaus, et al., 2017). Foreldrestress innenfor barneområdet handler blant annet om barnets distraherbarhet/hyperaktivitet, tilpasning og humør. Alle disse temaene er gjenkjennbart både fra eksekutiv sosio-emosjonell fungering. Ser vi på foreldreområdet så handler det blant annet tilknytning. Selv om vi ikke har rapportert barnas tilknytningskvalitet når de var 8 år var ett av de mest positive funnene i vår studie at flestparten av fosterbarna ble vurdert å ha en trygg tilknytning til sin hovedomsorgsperson i fosterhjemmet når de var 2 og 3 år gamle. Allikevel kan en forklaring på hvorfor foreldrestress øker over tid være at utfordringene blir større når fosterbarna blir eldre fordi de er spesielt sårbare ved overganger til skolealder. Fosterforeldrene kan dermed over tid oppleve det som mer utfordrende å forstå barnets følelsesut-

trykk. En slik hypotese bekreftes delvis av studien til Lohaus, et al. (2018). Her viste resultatene en sammenheng mellom fosterbarns internaliserende og eksternaliserende adferd og opplevd foreldrestress. Det vil si at en endring i utfordrende adferd hos barnet hadde en sammenheng med endret foreldrestress. Et interessant funn i vår studie var at foreldrestress så ut til å avta hos foreldrene i sammenligningsgruppen, mens den økte i fostergruppen. En hypotese kan være at foreldrene i sammenligningsgruppen opplevde at det lettere å ha omsorg for barnet etter hvert som barnet blir eldre og begynner på skolen, mens fosterforeldrene kanskje opplevde det motsatte.

Hva betyr resultatene for det kliniske arbeidet med fosterbarn?

Nordisk velferdsråd anbefalte i 2015 at fosterbarn både bør følges opp når det gjelder somatisk og psykisk helse (Vinnerljung, et al., 2015). Denne anbefalingen underbygger betydningen av å følge opp funnene fra oppfølgingsstudien som jeg har beskrevet i denne artikkelen. Den viktigste indikatoren på god utvikling fra barndom og inn i voksenlivet er fullført videregående skole. Barn i barnevernet står i fare for i større grad enn andre barn å mislykkes på dette området. Imidlertid har det vist seg at unge voksne som har bodd i fosterhjem i større grad enn andre barn i barnevernet, fullfører videregående skole og dermed får en bedre overgang til voksenlivet enn unge voksne som har bodd på institusjon. Spesielt gjelder det unge kvinner (Backe-Hansen, Madsen, Kristofersen, & Hvinden, 2014). Selv om dette er et positivt funn, er det allikevel viktig allerede i tidlig barnealder og opp igjennom barne- og ungdomstid å følge opp fosterbarn. Det er viktig å gjøre dette på en måte som ikke virker stigmatiserende. Et barn som sliter både med å regulere følelser og kanskje enten er utagerende eller er mer stille og forsiktig trenger å bli sett. Sliter barnet i tillegg med å kontrollere impulser eller planlegge skolearbeidet vil det sannsynligvis påvirke læring og trivsel i skolehverdagen. Både lavere skoleprestasjoner og dårligere tilpasning til skolehverdagen kan gjøre det utfordrende for fosterbarn å delta i fellesskapet på skolen. Ser vi på

at også fosterforeldrene strever i sin omsorgsrolle over tid er det helt sentralt at både fosterbarn og fosterforeldre får den utredningen og oppfølgingen de har behov for uten at det skal kreve for stor innsats av fosterforeldrene selv.

Abstract

The present study is a follow-up study of 48 foster children (FC) and 37 comparison children (CC) when the children were 8 years old. Originally, 60 FC and 42 CC were included at age 2 years. The scope of the present article is foster children's cognitive, socio-emotional, and executive functioning and foster parents' parental stress when they were 8 years old. The children were investigated with the following instruments: Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC), Child Behavioral Checklist (CBCL), Behavior Rating Inventory of Executive Function (BRIEF), and the parents with Parenting Stress Index (PSI). The results showed that the FC as a group were significant behind the CC in most areas and they struggled more with school adjustment and school achievement. Despite their struggles in the different areas, on a group level they were within age adjusted norms on the WISC and below the clinical level on CBCL and BRIEF. The parental stress among foster parents was mostly connected to the child domain on the PSI, meaning that among child behavior was most stressing for the foster parents than their own parental competence, and increased over time. Although many foster children did well on the investigated developmental domains, the results still indicates that many struggled and both foster children and foster parents can benefit from guidance and help during early and later childhood.

Key words: Foster children, cognitive development, executive functioning, socio-emotional functioning.

Heidi Jacobsen er sykepleier, psykolog og forsker ved Regionsenter for barn og unges psykiske helse (RBUP) Øst og Sør. I tillegg til kompetanse på flere tilknytningsverktøy, har hun blant annet kompetanse på samspillsobservasjonsverktøyet

Cowell-prosedyren og foreldreintervjuet Working Model og the Child Interview WMCI til klinisk bruk og har i mange år undervist i disse to metodene til ansatte i barnevernet, BUP og andre fagpersoner.

Heidi Jacobsen er særlig interessert i tilknytningsteori og utviklingsteori og hvordan denne kunnskapen kan benyttes i barnevernssammenheng, med spesielt fokus på fosterbarn. Hun er prosjektleder for prosjektet «Attachment and Biobehavioral Catch-up Intervention (ABC) – en pilotstudie med norske småbarnsfamilier i barneverntjenesten» og «Utvikling og tilknytning hos fosterbarn. En oppfølgingsstudie ved 8-års alder» («A prospective longitudinal study of foster children's development and attachment to their foster parents: A follow up at 8 years of age»), som er en oppfølging av foreldre og barn i Doktorgradsprosjektet «Utvikling og tilknytning hos fosterbarn ved 2-3 års alder».

heidi.jacobsen@r-bup.no

Referanser

- Abidin, R.R. (1995). *Parenting Stress Index. Professional manual (3 ed.)*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Achenbach, T.M., & Rescorla, L.A. (2001). *Manual for the ASEBA School-Age Forms & Profiles*. Burlington, VT: University of Vermont Research Center for Children, Youth, & Families.
- Backe-Hansen, E., Madsen, C., Kristofersen, L. B., & Hvinden, B. (2014). *Barnevern i Norge 1990 – 2010. En longitudinell studie [Child Welfare in Norway 1990-2010. A longitudinal study]* (Vol. 9). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Barne-, u.-o. f. (2021). *Fosterhjemsstrategi - Bufdires arbeid med tiltakene i regjeringens fosterhjemsstrategi 2021-2025 – et trygt hjem for alle*.
- Bediou, B., Adams, D.M., Mayer, R.E., Tipton, E., Green, C.S., & Bavelier, D. (2018). Meta-analysis of action video game impact on perceptual, attentional, and cognitive skills. *Psychological Bulletin*, 144(1), 77-110. doi:10.1037/bul0000130
- Bergsund, H.B., Wentzel Larsen, T., & Jacobsen, H. (2019). [Parenting stress in long term foster carers: A longitudinal study]. *Child & Family Social Work*, 25(S1), 53-62. doi:10.1111/cfs.12713
- Bierman, K.L., Nix, R.L., Greenberg, M.T., Blair, C., & Domitrovich, C.E. (2008). Executive functions and school readiness intervention: impact, moderation, and mediation in the Head Start REDI program. *Development and Psychopathology*, 20(3), 821-843. doi:10.1017/S0954579408000394
- Brown, J., & Calder, P. (1999). Concept-mapping the challenges faced by foster parents. *Children and Youth Services Review*, 21(6), 481-495. doi:https://doi.org/10.1016/S0190-7409(99)00034-1
- Buehler, C., Rhodes, K.W., Orme, J.G., & Cuddeback, G. (2006). The Potential for Successful Family Foster Care: Conceptualizing Competency Domains for Foster Parents. *Child Welfare: Journal of Policy, Practice, and Program*, 85(3), 523-558.
- Carrera, P., Jiménez-Morago, J.M., Román, M., & León, E. (2019). Caregiver ratings of executive functions among foster children in middle childhood: Associations with early adversity and school adjustment. *Children and Youth Services Review*, 106, 104495. doi:doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104495
- Gioia, G.A., Isquith, P.K., Guy, S.C., & Kenworthy, I. (2000). *BRIEF. Behavior Rating Inventory of Executive Functioning. Professional Manual*. Lutz, FL: PAR.
- Goemans, A., Geel, M.V., & Vedder, P. (2018). Foster children's behavioral development and foster parent stress: testing a transactional model. *Journal of Child and Family Studies*, 27(3), 990-1001. doi:10.1007/s10826-017-0941-z
- Goemans, A., van Geel, M., van Beem, M., & Vedder, P. (2016). Developmental outcomes of foster children: A meta-analytic comparison with children from the general population and children at risk who remained at home. *Child Maltreatment*, 21(3), 198-217. doi:10.1177/1077559516657637
- Goemans, A., van Geel, M., & Vedder, P. (2015). Over three decades of longitudinal research on the development of foster children: A meta-analysis. *Child Abuse and Neglect*, 42, 121-134.

- doi:10.1016/j.chiabu.2015.02.003
- Havik, T., Jacobsen, H., & Lehmann, S. (2016). *Gruppeveiledning for nye fosterforeldre - en evaluering, på vei mot en kunnskapsbasert praksis*. Bergen: Uni Research Helse.
- Havnen, K.S., Breivik, K., & Jakobsen, R. (2014). Stability and change - a 7- to 8-year follow-up study of mental health problems in Norwegian children in long-term out-of-home care. *Child and Family Social Work, 19*(3), 292-303. doi:10.1111/cfs.12001
- Jacobsen, H., Bergsund, H.B., Wentzel-Larsen, T., Smith, L., & Moe, V. (2020). Foster children are at risk for developing problems in social-emotional functioning: A follow-up study at 8 years of age. *Children and Youth Services Review, 108*, 104603. doi:10.1016/j.chilyouth.2019.104603
- Jacobsen, H., Moe, V., Ivarsson, T., Wentzel-Larsen, T., & Smith, L. (2013). Cognitive development and social-emotional functioning in young foster children: A follow-up study from 2 to 3 years of age. *Child Psychiatry and Human Development, 44*(5), 666-677. doi:10.1007/s10578-013-0360-3
- Jacobsen, H., Wentzel-Larsen, T., & Bergsund, H.B. (2020). Foster children's cognitive functioning: A follow-up comparison study at 8 years of age. *Children and Youth Services Review, 118*, 105342. doi:https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105342
- Jacobsen, H., Wentzel-Larsen, T., & Drozd, F. (2022). Norwegian Foster Children's Executive Functioning: Associations with School Performance and Adjustment at 8 Years of Age. *Child and Adolescent Social Work Journal*. doi:10.1007/s10560-022-00873-1
- Konijn, C., Admiraal, S., Baart, J., van Rooij, F., Stams, G.-J., Colonesi, C., . . . Assink, M. (2019). Foster care placement instability: A meta-analytic review. *Children and Youth Services Review, 96*, 483-499. doi:10.1016/j.chilyouth.2018.12.002
- Lehmann, S., Havik, O.E., Havik, T., & Heiervang, E.R. (2013). Mental disorders in foster children: a study of prevalence, comorbidity and risk factors. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health, 7*(39). doi:10.1186/1753-2000-7-39
- Lehmann, S., & Kayed, N.S. (2018). Children placed in alternate care in Norway: A review of mental health needs and current official measures to meet them. *International Journal of Social Welfare, 27*(4), 364-371. doi:10.1111/ijsw.12323
- Liew, J. (2012). Effortful control, executive functions, and education: bringing self-regulatory and social-emotional competencies to the table. *Child Development Perspectives, 6*(2), 105-111. doi:https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2011.00196.x
- Lind, T., Raby, K., Caron, E., Roben, C., & Dozier, M. (2017). Enhancing executive functioning among toddlers in foster care with an attachment-based intervention. *Development and Psychopathology, 29*(2), 575-586. doi:http://dx.doi.org/10.1017/S0954579417000190
- Lohaus, A., Chodura, S., Moller, C., Symanzik, T., Ehrenberg, D., Job, A.-K., . . . Heinrichs, N. (2017). Children's mental health problems and their relation to parental stress in foster mothers and fathers. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health, 11*. doi:10.1186/s13034-017-0180-5
- Lohaus, A., Kerkhoff, D., Chodura, S., Moller, C., Symanzik, T., Rueth, J.E., . . . Heinrichs, N. (2018). Longitudinal relationships between foster children's mental health problems and parental stress in foster mothers and fathers. *European Journal of Health Psychology, 25*(2), 33-42. doi:http://dx.doi.org/10.1027/2512-8442/a000007
- Oswald, S.H., Heil, K., & Goldbeck, L. (2010). History of maltreatment and mental health problems in foster children: A review of the literature. *Journal of Pediatric Psychology, 35*(5), 462-472. doi:10.1093/jpepsy/jsp114
- Pears, K.C., & Fisher, P.A. (2005). Developmental, cognitive, and neuropsychological functioning in preschool-aged foster children: Associations with prior maltreatment and placement history. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics, 26*(2), 112-122. doi:10.1097/00004703-200504000-00006
- Statistisk sentralbyrå. (2022). 10661: Barnevernstiltak i løpet av året, per 31. desember og for nye barn, etter landsdel, tiltak og alder 2013 - 2021. Retrieved from https://www.ssb.no/statbank/table/10661/

- Vanschoonlandt, F., Vanderfaeillie, J., Van Holen, F., De Maeyer, S., & Andries, C. (2012). Kinship and non-kinship foster care: Differences in contact with parents and foster child's mental health problems. *Children and Youth Services Review, 34*(8), 1533-1539. doi:10.1016/j.childyouth.2012.04.010
- Viezel, K.D., Freer, B.D., Lowell, A., & Castillo, J.A. (2015). Cognitive abilities of maltreated children. *Psychology in the Schools, 52*(1), 92-106. doi:10.1002/pits.21809
- Vinnerljung, B., Forsman, H., Jacobsen, H., Kling, S., Kornør, H., & Lehmann, S. (2015). *Barn kan inte vänta: Översikt av kunskapsläget och exempel på genomförbara förbättringar*. Stockholm: Nordens Välfärdscenter.
- Wade, M., Fox, N.A., Zeanah, C.H., & Nelson, C.A., III. (2019). Long-term effects of institutional rearing, foster care, and brain activity on memory and executive functioning. *PNAS Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, 116*(5), 1808-1813. doi:10.1073/pnas.1809145116
- Wechsler, D. (2009). *Wechsler Intelligence Scale for Children-Fourth Edition. Norsk versjon* [Norwegian version]. Stockholm: Pearson Assessment.